

Pontosan ötvenéves most Calvino. Kubában született, és kétéves volt, amikor szüleivel visszatért Itáliába. Részt vett az olasz ellenállási mozgalomban; talán ezek az évek érlelték íróvá. Mégpedig sokoldalú, széles skálán mozgó íróvá, aki vilégszerte a legnépszerűbb, legolvasottabb alkotók közé tartozik.

A mesés elemek először novelláiban jelennek meg. "Pavese beszélt először mesés hangvételtől velem kapcsolatban, én meg, aki eddig nem is tudtam róla, ettől kezdve tulságosan is megismertem ezt a hangot, és igyekeztem igazolni ezt a kitételét" - írja Calvino. Lényeg az, hogy ebből a "hangvételtől" egy mesegyűjtő program lett, talán az egyik legnagyobb szabású századunkban. 1956-ban adta ki a tájnyelvekről szóló irodalmi olaszra fordított kötetét *Fiabe italiane* címmel. /Magyarul még nem jelent meg./ A népmesékre általában jellemző motívumokon kívül természetesen számos jellegzetesen olasz vonást is találhatunk ezekben a mesékben, melyek érdeklődésre tarthatnak számot a külföldi olvasók körében is. A gyűjtéshez szervesen kapcsolódik egy tudatosan alkalmazott meseszerűség is. Ennek első darabja az *Il visconte dimezzato* / A kettészelt órgróf/. A

kétfelé szakadt ember jó és rossz része kinlódik a másik hiánya miatt, míg végül feloldódnak egymásban; a jó és rossz harmóniájában. A következő *Il barone rampante* /A famászó báró/. Itt az elvi következetesség és a társadalmi korlátok ütköznek össze, fájdalmas önvallomásban. Az író ég és föld között él - a fákon.

A harmadik darabban /*Il cavaliere nonesistente* - A nemlétező lovag/ az absztrakció már olyan fokra jut el, hogy ez maga lesz a főhős, az üres páncél, a nemlétező lovag. E három kisregénye Calvinónak magyarul is megjelent, az *Eleink* című kötetben.

Calvino utja a neorealista dokumentumszerűségtől az irreális matematikai elvontságú témákhoz vezet el. Azonban absztrakt világának fantasztikus hősei mindig megőrzik emberi tulajdonságaikat - esendőségüket.

A SZALAMANNA SZÓLÓ

Volt egyszer egy király, s annak egy messze földön híres, szép eladó lánya. A szomszéd uralkodónak volt három legény-fia, s mindhárom ifju beleszeretett a királykisasszonyba. A lány apja így szólt:

- Mindhárman egyformán kedvesek vagytok előttem. De nem szeretném, ha emiatt hajbakapnátok. Azt ajánlom: járjátok

be a világot, és azt választom közületek vómül, aki fé-
lív múltán a legszebb ajándékkal tér vissza.

A három testvér utnak indult.

Már négy-öt hónap is eltelt, de a nagyobbik fiú még sem-
mit sem talált, amely érdemes lett volna rá, hogy aján-
dékba vigye. Mig az utolsó hónap egyik reggelén, egy tá-
voli városban hangos kiállításokra ébredt.

- Szőnyeget vegyenek! Ezek a legjobbak! - hallatszott
szállásának ablaka alól. - Akar egy szép szőnyeget ura-
ságod?

- Na, már csak épp ez hiányzik nekem! Tele van a palotám
szőnyegekkel, még a kamra is.

- De ez nem akármilyen szőnyeg ám, fiatalur! Csak ráteszi
a lábát, és száz mérföldre repíti.

A herceg megörült: - Megvan hát az ajándék, amely
nekem kell! Menyvit kér érte?

- Száz tallért, se többet se kevesebbet.

- Áll az alku! - mondta a herceg, és leszámolta a száz
tallért. Mihelyt rátette a lábát a szőnyegre, máris he-
gyen-völgyön túl járt, és megérkezett a fogadóba, ahol
megbeszélésük szerint találkoznia kellett testvéreivel
a hatodik hónap végén.

A középső fiú is sok helyütt megfordult, de az u-
tolsó napig nem lelt ajándékára. Akkor aztán találkozott
egy vándorkereskedővel, aki fennhangon kínálta portékáját:

- Távcsövet vegyenek! Messzelátót tessék! Vegyen egyet!
- Mit kezdenék vele! Dugig van a házam távcsövekkel.
- De egy ilyen távcsővel száz mérföldre is elláthat, a falakon keresztül is.

Fölkiáltott erre a herceg: - Hisz ez kell nekem! Mennyit kér érte?

- Kerek száz tallért.
- Itt a száz tallér, adjon egyet!

Zsebrevágta a távcsövet és visszatért a fogadóba. Ott találta bátyját, s aztán együtt várták öccsüket.

A legkisebb fiu már nem remélte, hogy talál ajándéknak valót, mikor a hazafelé vezető uton egy gyümölcsárus-sal találkozott.

- Szőlőt vegyenek! Szalamanna szőlőt! Ki kér belőle? - kiabálta. - Vegyen maga is!
- Miféle szőlőt árul?
- Szalamannának mondják - fordult hozzá a gyümölcsárus.
- Ez a legfinomabb szőlő a világon! Ha egy szemet a halálán lévő szájába tesz, az rögvést erőre kap tőle.
- Csak nem? - hitetlenkedett a herceg. - De hisz akkor azonnal megveszem! Hogy adja?
- Hát bizony ez szemenként megy. Kerek száz tallér, de csak magának.

Háromszáz tallér volt a herceg zsebében, így csak három szemet tudott venni. Egy dobozba rakta, és sietett

bátyjaihoz.

Mindhárman együtt voltak már a fogadóban, s arról beszélgettek, mi minden történt velük.

- Vajon mi ujság lehet otthon? Meg a királylány palotájában? - merengett egyikük.

A középső fiú birodalmuk fővárosa felé fordította távcsövét. Minden úgy volt, mint rendesen. Azután a szomszéd birodalom felé fordult, ahol szerelmesük palotája állott, és hirtelen felkiáltott.

- Jesszusom, mit látok! Orvos... pap... hm... a királylány ágya... Gyorsan testvéreim, rohanjunk, hogy még idejében odaérjünk... Haldoklik.

- Mit tegyünk? Fél száz mérföld az ut.

- Idejében ott leszünk - nyugtatta testvéreit az idősebbik. És már repült is a szőnyeg, egészen a királylány ajtajáig.

A legkisebb elővette a skatulyából a három szem szalamanna szőlőt s a királylány sápadt ajkai közé tett egyet. Erre az fölnyitotta szemét, mire újabb szem szőlőt tett ajkai közé. Azok visszanyerték színüket. Amint a harmadik szemet is lenyelte, a királylány megmozdította karját: meggyógyult.

A legkisebb fiu így szólt: - A királylány az enyém. Szalamanna szőlő nélkül most már halott lenne.

- Nem úgy van az, öcsém! Ha nekem nincs távcsövem, a te bogyóid semmit sem értek volna.

- Enyém a királylány, - mondta a legidősebb. - Csak az én szőnyegemnek köszönhetjük, hogy idejében érkeztünk.

Erre még hevesebb vita kerekedett, s a király hogy véget vessen a torzsalkodásnak, elhatározta: egy negyedik kérőhöz adja lányát. Egy negyedikhez aki üres kézzel jött.

Italo Calvino Fiabe italiane c. mesegyűjteményéből fordította, és a bevezetőt írta

Pál József

